

РЕШЕНИЕ

№ ЕЕ-1

от 27.05.2014 г.

ДЪРЖАВНАТА КОМИСИЯ ЗА ЕНЕРГИЙНО И ВОДНО РЕГУЛИРАНЕ

на закрито заседание, проведено на 27.05.2014 г., след разглеждане на доклад с вх. № Е-Дк-209 от 27.05.2014 г. комисията установи следното:

I. Съгласно чл. 21, ал. 1, т. 6 от Закона за енергетиката (ЗЕ) Държавната комисия за енергийно и водно регулиране (ДКЕВР) упражнява контрол, анализира, периодично разглежда и има право да поиска изменение и допълнение на механизмите за ценообразуване, заложиени в договорите за дългосрочно изкупуване на разполагаемост и електрическа енергия (ДДИЕ), сключени с обществения доставчик, когато те противоречат на правото на Европейския съюз или не са в съответствие с политиките на Европейския съюз. С оглед въвеждането на изискванията за усъвършенстване и интегриране на конкурентни пазари на електроенергия в Общността, Република България е транспонирила в българското законодателство Директива 2009/72/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 г. относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 2003/54/ЕО. Приетият акт от страна на европейските институции въвежда актуални законодателни решения, чието спазване е от изключителна важност за българската държава предвид ускорените темпове на либерализация на енергийния пазар, а именно: общи правила за организиране и функциониране на електроенергийния сектор, разпоредби относно защита на потребителите, свободния достъп до пазара, задълженията за предоставяне на универсална услуга, както и изискванията по отношение на конкуренцията на пазара на електрическа енергия. В този смисъл действащите в Р България ДДИЕ не са съвместими с въведените нови европейски изисквания за конкурентни пазарни условия. Този проблем е отчетен и от Европейските институции – Европейската комисия, Общия съд на Европейския съюз, както и от Международния център за разрешаване на инвестиционните спорове. За последните от особен интерес представлява въпроса за същността на ДДИЕ в контекста на европейските норми относно държавните помощи и конкуренцията на пазара. Във връзка с това е проучвана съвместимостта на ДДИЕ с правилата на Европейския съюз в хода на инициирани процедури пред Европейските институции като техните изводи определят тези договори като нерегламентирано предоставяне на държавна помощ. Причините за подобно квалифициране на ДДИЕ се изразяват в създаването на икономическо предимство за производителите, които са страна по тези договори, както и в нарушаване на конкуренцията.

Българският пазар на електрическа енергия се характеризира със следните особености: Съгласно чл. 21, ал. 1, т. 21 от ЗЕ ДКЕВР определя разполагаемостта за производство на електрическа енергия на производителите, от които общественият доставчик да изкупува електрическа енергия, както и количеството електрическа енергия, в съответствие с които общественият доставчик да сключва сделки с крайните снабдители. На основание чл. 93а, ал. 2 от ЗЕ общественият доставчик изкупува електрическата енергия, определена в рамките на разполагаемостта по чл. 21, ал. 1, т. 21 от ЗЕ, с цел осигуряване с електрическа енергия на крайните снабдители. В частност, чл. 93а, ал. 1 от ЗЕ задължава общественият доставчик да изкупува електрическата енергия от „Контур Глобал Марица изток 3“ АД и „Ей и Ес ЗС Марица изток 1“ ЕООД – производители по договори за дългосрочно изкупуване на

разполагаемост и електрическа енергия (ДДИЕ), както и тази, произведена от възобновяеми източници, от високоефективно комбинирано производство на електрическа и топлинна енергия и количеството електрическа енергия, определено по реда на чл. 4, ал. 2, т. 8 от ЗЕ. От друга страна, по силата на чл. 94 от ЗЕ в качеството си на обществен доставчик „НЕК“ ЕАД има задължение да закупува от крайните снабдители количествата електрическа енергия, която последните са закупили по чл. 162 от ЗЕ и по чл. 31 от Закона за енергията от възобновяеми източници (ЗЕВИ) по цената, по която са я закупили.

При анализа на горепосочените разпоредби се установява, че регламентираното в закона задължение на „НЕК“ ЕАД задължително да закупува енергията по чл. чл. 93а, ал. 1 и чл. 94 от ЗЕ не е съобразено с реалното потребление на електрическа енергия в страната.

Прогнозните стойности на количествата електрическата енергия, които ще бъдат продавани от крайните снабдители по регулирани цени през периода 01.07.2014 г.- 31.06.2015 г. са **16 221 532 МВтч**, което представлява намаление с 9% спрямо предходния ценови период, а по отношение на доставчиците от последна инстанция – **911 689 МВтч**, което е намаление с 86%. Предвид намаленото потребление на регулирания пазар и излизането на почти всички потребители на СрН на свободния пазар на електрическа енергия, общественият доставчик не може да реализира, съответно да закупи цялото количество енергия по дългосрочните договори при условията на чл. 93а, ал. 1 от ЗЕ. Нещо повече, при условие, че общественият доставчик за периода 01.07.2014 г.- 31.06.2015 г. закупува само минималното задължително количество енергия от ТЕЦ „Ей и Ес 3С Марица Изток 1“ и ТЕЦ „Контур Глобал Марица Изток 3“, обезпечаващо договорените доставки на лигнитни въглища от мини “Марица Изток“, това количество възлиза на **17 243 500 МВтч**. Последното от своя страна прави енергията от двете централи изключително скъпа, защото по силата на сключените договори „НЕК“ ЕАД е задължено да закупува цялата располагаемост на ТЕЦ „Ей и Ес 3С Марица Изток 1“ и ТЕЦ „Контур Глобал Марица Изток 3“. Общата стойност на изкупената, но не потребена енергия от двете централи, е в размер на **274, 4 млн. лв. само за следващия ценови период**.

Производител	Прогноза 01.07.2014 г. - 30.06.2015 г.		Средна цена на енергията за регулиран пазар
	МВтч	хил.лв.	
Марица Изток 1	2 413 862	460 314	190,70
енергия	2 413 862	132 473	54,88
разполагаемост	2 413 862	179 084	74,19
неизкупена олагаемост	2 005 083	148 757	74,19
Марица Изток 3	3 155 866	405 335	128,44
енергия	3 155 866	124 720	39,52
разполагаемост	3 155 866	154 953	49,10
неизкупена олагаемост	2 559 310	125 662	49,10

*Всички цени са без ДДС и без включени разходи за въглеродни емисии

От изложените по-горе данни е видно, че количеството електрическа енергия, която „НЕК“ ЕАД е задължен да закупува по чл. 93а от ЗЕ, е много по-голямо от количеството електрическа енергия, което се потребява на регулирания пазар.

Независимо от направения извод, по силата на § 16, ал. 1 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗЕ, сключените от "Национална електрическа компания" ЕАД договори за дългосрочно изкупуване на располагаемост и електрическа енергия запазват действието си за срока, за който са сключени, при определените параметри и свързаните с тях обезпечения. В съответствие с клаузите на сключените ДДИЕ с ТЕЦ „Ей и Ес 3С Марица Изток 1“ и ТЕЦ „Контур Глобал Марица Изток 3“, общественият доставчик заплаща цена за

разполагаемост и цена за енергия, които се изчисляват по формула, определена в ДДИЕ и са много по-високи от средната цена на електрическата енергия, произведена от другите ТЕЦ. Цената за енергия е дължима за доставена електрическа енергия, докато цената за располагаемост се заплаща за располагаемата нетна мощност, независимо дали производствената мощност се диспечира. Договорения механизъм за ценообразуване не съответства на принципите и целите на Третия енергиен пакет, създаващ условия за премахване на пречките пред конкуренцията на енергийния пазар. Съдържащата се в ДДИЕ комбинация от дългосрочно резервиране на капацитет, гарантирано минимално изкупуване на енергията, механизъм за определяне на цените, покриващ променливи, условно-постоянни и капиталови разходи, в т.ч. гарантирана висока възвръщаемост на инвестициите и прехвърляне на всички рискове на НЕК ЕАД, не съответства на стандартните договори за изкупуване на електрическа енергия, сключвани на европейските пазари. Нещо повече, условията по тези договори поставят „Контур Глобал Марица изток 3“ АД и „Ей и Ес 3С Марица изток 1“ ЕООД в по-изгодно икономическо положение както от другите производители на енергия, така и от потенциалните нови участници на пазара.

Предвид изложените по-горе аргументи по силата на действащото българско законодателство са налице икономически необосновани разходи, произтичащи от условията на сключените ДДИЕ, които следва да бъдат възстановени чрез цените на всички крайни потребители. При изпълнение на правомощията си за ценово регулиране, както и тези по чл. 21, ал. 1, т. 21 от ЗЕ, обаче, ДКЕВР е длъжна да спазва принципите по чл. 24 и чл. 31 от ЗЕ, сред които са и: справедливо разпределяне на икономическите последици от либерализирането на пазара между всички страни по сделките с електрическа енергия, както и осигуряване на балансирано изменение на цените за краен клиент, като се отчитат задълженията на обществения доставчик, на крайните снабдители и на операторите на преносни и разпределителни мрежи, свързани с осъществяването на услуги от обществен интерес, със задълженията към обществото и с невъзстановяемите разходи, цените на енергийните предприятия да възстановяват икономически обосноваваните разходи за дейността им, както и да осигуряват икономически обоснована норма на възвръщаемост на капитала. В тази връзка, ако например се постигне изменение на ДДИЕ при следните параметри: намалена пълна цена на енергията от „Ей и Ес 3С Марица изток 1“ ЕООД с 30% и предвиждане енергията от един блок на централата да се продава на свободния пазар, както и при намалена пълна цена на енергията от ТЕЦ „Контур Глобал Марица Изток 3“ с 20% и предвиждане енергията от два блока на централата да се продава на свободния пазар, това би редуцирало разходите, формиращи цената на обществения доставчик, с **424 млн. лв. за следващия ценови период. Предоговарянето на ДДИЕ ще облекчи електроенергиината система и съответно крайните потребители на електрическа енергия с 5,4 млрд. лв. за целия период на действие на ДДИЕ. Положителният ефект от предоговарянето на договорите би бил:**

ТЕЦ „Ей и Ес 3С Марица Изток 1“ – 3,5 млрд. лв.

- 2 328 млн. лв. от отпадането на задължението на обществения доставчик да плаща за непотребена енергия

- 1 215 млн. лв. от намалената с 30% пълна цена на енергията

ТЕЦ „Контур Глобал Марица Изток 3“ – 1,8 млрд. лв.

- 1 257 млн. лв. от отпадането на задължението на обществения доставчик да плаща за непотребена енергия

- 559 млн. лв. от намалената с 20% пълна цена на енергията

До момента на постигане на съгласие за изменение на ДДИЕ между страните, обаче, по силата на § 16, ал. 1 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗЕ НЕК ЕАД е обвързан с действащите условия на ДДИЕ, които го задължават през ценовия период 01.07.2014 г.-31.06.2015 г. да изкупува по договорените високи цени цялата енергия и располагаемост от ТЕЦ „Ей и Ес 3С Марица Изток 1“ и ТЕЦ „Контур Глобал Марица Изток 3“, което за този

период представлява икономически необоснован разход в размер на **424 млн. лв.** По силата на закона тази сума се възстановява чрез цените на крайните потребители.

Направените изводи налагат необходимост от ефективни мерки за привеждане на условията, при които изпълняват дейността си производителите на електрическа енергия, сключили ДДИЕ, в съответствие с правото и политиките на Европейския съюз, а именно:

В изпълнение на правомощието си по чл. 21, ал. 1, т. 6 от ЗЕ ДКЕВР може да укаже на „НЕК“ ЕАД и производителите, страни по ДДИЕ, да инициират преговорен процес във връзка с привеждане на механизмите за ценообразуване в съответствие с правото на ЕС. В този случай, обаче, законът не регламентира нито последиците от неизпълнението на даденото указание, нито непостигането на съгласие между страните по предложените параметри на договаряне. Последното в крайна сметка е резултат от съгласуваната воля на двете страни. В тази връзка следва да се има предвид, че по силата на § 16, ал. 1 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗЕ и условията на сключените ДДИЕ до постигане на съгласие за изменение на същите „НЕК“ ЕАД е длъжно да заплаща електрическата енергия и разполагаемост в обем и цени съгласно условията и срока, при които тези договори са сключени.

Друг подход, свързан с анализиране на условията на съществуващите ДДИЕ би могъл да се открие в европейската практика. В контекста на приложимото европейско законодателство Европейската комисия е компетентния орган, който разполага с правомощието да се произнесе по същността на ДДИЕ във връзка с третирането им като държавна помощ. Съгласно чл. 5, ал. 2, т. 1 от Закона за държавните помощи министърът на финансите осъществява наблюдението, координацията и взаимодействието с Европейската комисия в областта на държавните помощи. Министърът на финансите може да реализира това свое правомощие след сезиране от страна на министъра на икономиката и енергетиката и/или ДКЕВР с конкретно искане във връзка с изясняване същността на ДДИЕ. Подобни процедури не са прецедент в практиката на Европейската комисия, като ЕК е имала възможност да се произнесе по въпроси, касаещи държавна помощ, предоставена от Полша и Унгария като част от споразумения за закупуване на електрическа енергия (Решение на ЕК от 25.09.2007 г. и Решение на ЕК от 04.06.2008 г.). В посочените случаи ЕК приема, че ДДИЕ представляват държавна помощ по смисъла на член 87, параграф 1 от Договора за ЕО/чл. 107 от ДФЕС и тази държавна помощ е несъвместима с общия пазар.

II. Друг основен проблем, свързан с прогнозирания спад на потреблението на електрическа енергия на регулирания пазар, както и със задълженията на обществения доставчик по чл. 93а от ЗЕ, е увеличаване дял на електрическата енергия, произвеждана от възобновяеми енергийни източници (ВЕИ). За ценовия период 01.07.2014 г. – 31.06.2015 г. разходите за закупуване по преференциални цени на прогнозното количество електрическа енергия, произведено от ВЕИ, възлизат на стойност **1 250 млн. лв.** или повече от 60% от общите разходи за закупуване на електрическа енергия на обществения доставчик, утвърдени с Решение Ц-43 от 30.12.2013 г. на ДКЕВР. В следващия ценови период с намаляването на потреблението се получава излишък от мощности и задълженията за задължително закупуване на енергията, произведена от ВЕИ, придобиват все по голяма тежест в енергийния микс. Това води до намаляване на количествата евтина енергия от АЕЦ „Козлодуй“ и ТЕЦ „Марица Изток 2“ за регулирания пазар и до увеличаване на разходите на „НЕК“ ЕАД. Към това следва да се прибави и невъзможността за регулиране работата на фотоволтаичните и вятърните електроцентрали. Дисбалансът, който те предизвикват, налага честото използване на ПАВЕЦ, с цел овладяване на колебанията на товара и сигурността на електроенергийната система. Само от използване на ПАВЕЦ за предходния ценови период отрицателния ефект за НЕК ЕАД възлиза на **80 млн. лв.**, а за следващия се очаква да бъде в размер на **155 млн. лв.** С оглед стабилизиране на електроенергийната система като цяло и гарантиране на интересите на всички участници по веригата производство – пренос – разпределение – краен потребител е

необходимо преодоляването на натрупването на ежегодни задължения на обществения доставчик за изкупуване на електрическа енергия по преференциални цени и ограничаване работата на помпите на ПАВЕЦ.

Предвид изложените по-горе аргументи са налице икономически необосновани разходи, произтичащи от регламентираната в Закона за енергията за възобновяеми източници (ЗЕВИ) схема за насърчаване на производството и потреблението на енергия, произведена от ВЕИ, които следва да бъдат възстановени чрез цените на всички крайни потребители. В тази връзка, ако например е налице изменение на чл. 31, ал. 5, т. 1 от ЗЕВИ по посока на намаляване на размера на средногодишната продължителност на работа с 50% за вятърните и фотоволтаичните централи, които да бъдат изкупуване от обществения доставчик, съответно крайните снабдителите, по преференциална цена, а останалите произведени количества да се остойностяват по цената за излишък на балансиращия пазар, това би редуцирало през ценовия период 01.07.2014 г.- 31.06.2015 г. разходите, формиращи цената на обществения доставчик, с **541 млн. лв.** До влизането в сила на такова изменение на ЗЕВИ, обаче, по силата действащия чл. 31, ал. 5, т. 1 от ЗЕВИ „НЕК“ ЕАД ще бъде длъжен през ценовия период 01.07.2014 г.- 31.06.2015 г. да изкупува по преференциална цена количествата електрическа енергия, произведена от ВЕИ, до размера на определената средногодишна продължителност на работа съгласно решението на ДКЕВР за определяне на цена на конкретния производител, което за този период представлява икономически необоснован разход в размер на **541 млн. лв.** По силата на закона тази сума следва да се възстанови чрез цените на крайните потребители.

Съгласно последните препоръки за енергийния сектор на Европейската Комисия, в последните години възобновяемите източници са били силно подкрепяни с преференциални цени. Този факт е направил възможен огромния ръст на ВИ в енергийния микс, което е в съответствие с екологичните цели за постигане към 2020 г. Въпреки това, този вид подкрепа води до отклонения от ценовите и пазарни механизми и съответно до нарушаване на конкуренцията в сектора.

В тази връзка ЕК посочва, че трябва да се променят съществуващите и да се разработят по-ефективни мерки за подпомагане на ВИ сектора, които да отразяват пазарните условия. В допълнение ЕК посочва, че ЕС следва да постигне своите енергийни и климатични цели при възможно най-ниски разходи за потребителите, без ненужно да се използват непазарни механизми и отклоняване от конкуренцията. Тези по-ефективни мерки към ВИ сектора следва да доведат до по-достъпна електроенергия за крайните клиенти.

Гореописаните проблеми засягат националната сигурност на страната и стабилността на енергийната система. Невъзможността на обществения доставчик да обслужва своите търговски задължения би могло да доведе до забавяне/спиране на разплащанията с производителите на електрическа енергия и възможността те да изпаднат в ликвидна криза и невъзможност да обезпечат доставките на горива, което е предпоставка за цялостно дестабилизиране не само на енергийната система, но и на икономиката на Р България.

В случай, че бъдат налице сключени между „НЕК“ ЕАД и „Контур Глобал Марица изток 3“ АД, съответно „Ей и Ес ЗС Марица изток 1“ ЕООД, споразумения за изменение на ДДИЕ при посочените по-горе параметри, както и влязло в сила изменение на чл. 31, ал. 5, т. 1 от ЗЕВИ, това би редуцирало през ценовия период 01.07.2014 г.- 31.06.2015 г. разходите, формиращи цената на обществения доставчик, с **над 1 млрд. лв.**

С оглед преодоляване на изложените по-горе проблеми, в ситуация на намалено потребление на електрическа енергия в страната и за да бъдат избегнати икономически необоснованите разходи, които следва да бъдат покривани чрез цените на обществения доставчик от крайните потребители, е необходимо да бъдат предприети както законодателни промени, така и действия във връзка с преодоляване на негативните последици от действието на ДДИЕ.

С оглед гореизложеното,

ДЪРЖАВНАТА КОМИСИЯ ЗА ЕНЕРГИЙНО И ВОДНО РЕГУЛИРАНЕ

РЕШИ:

1. На основание чл. 21, ал. 1, т. 6 от Закона за енергетиката ДКЕВР изисква “НЕК“ ЕАД и страните по сключените с него договори за дългосрочно изкупуване на електрическа енергия - „Контур Глобал Марица изток 3“ АД и „Ей и Ес ЗС Марица изток 1“ ЕООД, да започнат преговори за изменение на Споразумението за изкупуване на електроенергия, сключено на 13 юни 2001 г., съответно на Споразумението за закупуване на енергия, сключено на 13 юни 2001 г., при следните минимални параметри: намаляване на пълната цена на енергията от ТЕЦ „AES – ЗС Марица Изток 1“ с 30% и предвиждане енергията от един блок на централата да се продава на свободния пазар, съответно намаляване на пълната цена на енергията от ТЕЦ „Контур Глобал Марица Изток 3“ с 20% и предвиждане енергията от два блока на централата да се продава на свободния пазар;

2. На основание чл. 5, ал. 2, т. 1 от Закона за държавните помощи да предложи на министъра на финансите да сезира Европейската комисия за необходимостта от разглеждане на условията по действащите Споразумение за изкупуване на електроенергия, сключено на 13 юни 2001 г. и Споразумение за закупуване на енергия, сключено на 13 юни 2001 г.;

3. Да предложи на министъра на икономиката и енергетиката законодателни промени в Закона за енергията от възобновяеми източници, с които да се предостави възможност на комисията въз основа на потреблението в страната да определя ежегодни количества електрическа енергия, произведени от възобновяеми източници, които да бъдат изкупувани по преференциални цени.

Решението подлежи на обжалване в 14 (четирнадесет) дневен срок пред Върховния административен съд.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/БОЯН БОЕВ/

И.Д. ГЛАВЕН СЕКРЕТАР:

/МАРИЕЛА ЦАНКОВА/